

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

זמן ברכות קריאת שמע ומהות הברכות

(ט' ב') (משנה): הקורא מכאן ואילך (אחרי ג' שעות) לא הפסיד כאדם הקורא בתורה.
(י' ב') אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מאי לא הפסיד? שלא הפסיד ברכות.
תניא נמי הכי: הקורא מכאן ואילך לא הפסיד, כאדם שקורא בתורה, אבל מברך הוא שתיים לפניה ואחת לאחריה.
אמר רבי מני: גדול הקורא קריאת שמע בעונתה, יותר מהעוסק בתורה. מדקתני הקורא מכאן ואילך לא הפסיד (ושכרו רק) כאדם הקורא בתורה, מכלל דקורא בעונתה עדיף.

שיטות הראשונים

מהות ברכות קריאת שמע: דעת הרמב"ן ורבינו יונה, שברכות יוצר אור ומעריב ערבים הן ברכות שבת, ואהבת עולם ברכת המצוות¹. דעת אור זרוע, שכולן ברכות המצוות הן. דעת הרשב"א, שהכל ברכות השבת, ולא נתקנו על ק"ש כלל². וכתב שכן הסכימו הגאונים. ודעת המאירי, שאין ברכות קריאת שמע כדין שאר ברכות המצוות, אלא לעצמן נתקנו, אלא שמאחר שנתקנו, יסדום על קריאת שמע. ובכל זאת הן תחליף לברכת המצוות, שאם לא אמרן, אומר אקב"ו על מצות ק"ש. וכעין זה כתב הרא"ה³.

1. הרמב"ן כתב: כבר היה מנהג בעיירות לומר בין אהבת עולם לק"ש אל מלך נאמן, ובילדותי נתקשה עלי, לפי שהדבר ידוע שאהבת עולם ברכת המצוה היא לקריאת שמע, שכל המצות כולן טעונות הן ברכה עובר לעשייתן, וכן בהלל וכן במגלה וכן בקריאת התורה, וכ"ש ק"ש, וכו', אבל ברכת יוצר אור ומעריב ערבים ברכת השבת הן, כדמוכח (מגילה כ"ד ב') בפלוגתא דכל שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס על שמע וכו'.
2. והובאו דבריו במשנ"ב (נח ס"ק כה).
3. מקורות - רב עמרם (הו"ד ברבינו יונה ורא"ש). רמב"ן (חי' י"א ב'). רבינו יונה (א' א', ד"ה אלא כך). מאירי (י"א ב', ד"ה הרי למדת עכשיו). רא"ה (פרק שני, י"ד א', ד"ה אלו הן בין). אור זרוע (הל' קריאת שמע, ס' כה). רשב"א (שו"ת ח"א ס' מז; ס' סט; ס' שיט).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הפסק בין אהבת עולם לקריאת שמע: לדעת רבינו יונה, רמב"ם, רמב"ן, ואור זרוע, אין לענות אמן אפילו אחר ברכת שליח ציבור. והטעם, משום שאומר הברכות על קריאת שמע, ואין לו להפסיק בין הברכה והדבר שמברכים עליו. ולדעת הרמ"ה, רשב"א, רא"ה, רא"ש, ומאירי, מותר לענות אמן אחר השליח ציבור; משום דברכות קריאת שמע אינן נאמרות על קריאת שמע⁴. והשו"ע⁵ פסק כרמב"ם וסיעתו, והרמ"א⁶ כרא"ש וסיעתו.

ברכות קריאת שמע ללא אמירת ק"ש: דעת הרשב"א שאפילו קרא את שמע בלא ברכות, חוזר ואומר ברכותיה בלא קרית שמע. וכן מבואר במאירי. ובספר הבתים כתב: ולא יראה לי כן אלא ביוצר אור; אבל אהבת עולם אין מברכין אותה אלא אם כן יקרא קרית שמע. וכן דעת הרא"ה, שברכות ק"ש שייכות לקריאת שמע⁷. והשו"ע⁸ פסק כרשב"א. וסיים: ונראה לי שטוב לחזור ולקרות קריאת שמע עם הברכות.

סוף זמן קריאת שמע: הרא"ש הסתפק אם הוא עד חצות כשיעור תפלה אליבא דרבנן, או עד ד' שעות אליבא דרבי יהודה (לקמן כ"ו א'); או אפילו כל היום כולו לא

4. על פי ביאור הגר"א (או"ח נט, ד, ס"ק יב). אמנם המאירי כתב טעם אחר, והוא, שהרי אף בשאר שיחת של חולין אם הוא מצורך הדבר שעליו בירך אינו הפסק, אם כן עניית אמן שהוא קיום השבח וההודאה שבירך אינו הפסק.
5. או"ח נט, ד. לשון השו"ע אינה מפורשת כל כך, וזה לשונו: ולא יענה אמן אחר סיום הבוחר בעמו ישראל באהבה, משום דהוי הפסק. ונחלקו נושאי כלי השו"ע, אם כוונתו לאסור עניית אמן דווקא אחר ברכת עצמו, או אפילו אחר ברכת שליח צבור. וראה ביה"ל (ד"ה ולא יענה) שהאריך, ומסקנתו על פי ביאור הגר"א כאפשרות שניה, עיי"ש (ולגבי ברכת יוצר, כתב שבדיעבד יענה אמן).
6. הרמ"א להלן (או"ח סא, ג) כתב: ונראה לי מכל מקום כשקורא עם הציבור לא יאמר אל מלך נאמן, רק יאמר אמן אחר השליח צבור כשמסיים הברכה. וכן נוהגין, ונכון הוא. עכ"ל. והמשנ"ב (נט, ד, ס"ק כה) כתב שהאחרונים העתיקו כולם את דברי הרמ"א לדינא, אמנם לכתחילה יותר טוב שיסיים בשווה עם הש"ץ, ולא יצטרך לענות אמן אחריו. וראה ביה"ל (ד"ה ולא יענה).
- מקורות - רמב"ם (ברכות א, יז). רמב"ן (חי' י"א ב'; והמאירי הביא דבריו ודן בהם באריכות). רא"ה (להלן, י"ד א', ד"ה אלו הן בין הפרקים). הרמ"ה (הובא בראשונים, ובטור או"ח ס' סא). מאירי (מגן אבות, ס' א'). רבינו יונה (ברכות לג ב ברי"ף, ד"ה ולעניין): וראה מקורות בפסקה קודמת.
7. ויחזור ויקרא ק"ש בברכות, אע"ג דהשתא ליכא ק"ש דאורייתא כלל; ומכל מקום טפי עדיף לציבורא למימר ברכות דקריאת שמע אקריאת שמע דאורייתא (וראה להלן, י"ג ב', בעניין ק"ש של רבי יהודה הנשיא).
8. או"ח סב, וביאר הגר"א (ס"ק ו) שהוא כדי לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה. מקורות - רשב"א (שו"ת הרשב"א ח"א סימן מז; וסימן שיט; הו"ד בב"י או"ח סוס"י מו). וכשיטתו שסובר שברכות קריאת שמע הן ברכות השבח. רא"ה (ה' א', בעניין הקורא ק"ש על מיטתו; י"ג ב', בעניין ק"ש של רבי יהודה הנשיא). מאירי (י"א ב', ד"ה הרי למדת עכשיו). ספר הבתים (שערי בית תפילה בית מנוחה, אות יא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
 בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
 ויבדלחט"א הרב אשר וייס
 והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
 הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הפסיד. ודייק מדברי **רב האי גאון** שכתב אף כל שעה רביעית, שדוקא שעה רביעית שהוא זמן תפלה לרבי יהודה⁹; אבל מכאן ואילך הפסיד הברכות. ואם בירך עובר על לא תשא. ודעת הרמב"ם **וספר החינוך** שאפשר לברך אותן כל היום. ומהרי"ל כתב בשם מהר"ש, אם נאנס שלא קרא יכול לקרוא בברכותיה אף לאחר ד' שעות כל היום כולו. והשו"ע¹⁰ פסק **כרב האי גאון**.

תשלומין לקריאת שמע: כתב הכלבו טעה בק"ש של שחרית יש אומרים שאין לה תשלומין בערבית ולא של ערבית בשחרית. ורבינו חיים כתב דק"ש שוה לענין תפילה¹¹. והשו"ע¹² הביא הדעות.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות קריאת שמע, סימן נח)

- ו. אף על פי שזמנה נמשך עד סוף השעה הג', אם עברה שעה ג' ולא קראה, קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שלישי היום, ואין לו שחר כקורא בזמנה. ואם עברה שעה ד' ולא קראה, קורא בלא ברכותיה כל היום.
- ז. אם לא קראה ביום, יש אומרים שיש לה תשלומין בערבית, וכן אם לא קרא קריאת שמע בערבית, יש לה תשלומין ביום, ויש חולקים.

9. ולכאורה טעמו, משום שסובר שברכות קריאת שמע אינן שייכות לקריאת שמע, שהרי אינו מברך אקב"ו לקרות שמע, וכסברת הרשב"א לעיל, והרי הם כמו תפילה. ולפיכך דינם כמו תפילת השחר שהיא רק עד שלישי היום. ע"פ מש"כ בביאור הגר"א בטעם דין השו"ע (שפסק כדעת רב האי גאון, או"ח נח, ו).

10. או"ח נח, ו. וכתב במשנ"ב (ס"ק כו), שאפילו נאנס, מארבע שעות ואילך הפסיד הברכות. ואם בירך, הוי ברכה לבטלה. אמנם בבית"ל (ד"ה קוראה) כתב שאפשר שיש לסמוך על דברי מהרי"ל לענין אנוס. וכן כתב בפשיטות במשנ"ב (עא,א, ס"ק ד). עוד כתב המשנ"ב (ס"ק כז) דמכל מקום פרשת ציצית, או שאר פסוקים שהם מזכירת יציאת מצרים מחוייב מן התורה כל היום, דהא מן התורה לא נקבע זמן לזכירתה. מקורות - רב האי גאון (הו"ד בראשונים, רשב"א, ריטב"א, רא"ש). רמב"ם (הל' קריאת שמע א,יג). חינוך (פרשת ואתחנן, מצוה קכ). רא"ש (פ"א סוף סי' י'). מהרי"ל (מנהגים, הל' תפילה, סעי' יג).

11. וביאר המג"א (נח, ס"ק ח) אין הכונה שיצא בזה ידי קריאת שמע, מאחר שכבר עבר זמנה ואינו אלא כקורא בתורה; רק שלכתחילה צריך להשלימה כמו תפילה.

12. או"ח נח, ז. וכתב המשנ"ב (ס"ק כט) שהגר"א והברכי יוסף הכריעו כדעה שאין תשלומין לקריאת שמע, אלא לתפילה, שהיא בקשת רחמים. מקורות - כלבו (סי' ט).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(או"ח, הלכות קריאת שמע, סימן נט)

ד. בְּרֶכֶת יוֹצֵר וְעֹרֶבֶת אוֹמֵר עִם הַשְּׁלִיחַ צָבוּר בְּנֶחֱת: **הגה:** וַיִּמָּהֵר לְסִיּוֹם קֶדֶם שְׂיֻסִּים הַשְּׁלִיחַ צָבוּר, וַיַּעֲנֶה אָמֵן אַחֲרֵי שְׁלִיחַ צָבוּר (הַגְהוֹת מִיָּמוֹנִי פֶּרֶק א' מֵהַלְכוֹת בְּרָכוֹת וְרוֹקַח סִימָן רי"ח). וּמִיָּהוּ אִם לֹא אָמְרָה רַק שְׂמַעָה מִשְׁלִיחַ צָבוּר, יֵצֵא, דְּבְרָכוֹת אֵלּוּ הַשְּׁלִיחַ צָבוּר מוֹצִיא הַיָּחִיד, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּקִי, מִיָּהוּ אֵין הַשְּׁלִיחַ צָבוּר מוֹצִיא הַיָּחִיד בְּפָחוֹת מִי' (הר"י פ' מִי שְׂמֵתוֹ) וְלֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחֲרֵי סִיּוֹם הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, מִשּׁוּם דְּהוּי הַפֶּסֶק (וְעַיִן לְקַמֵּן סִי ס"א).

תפילה בדרך שפלות וענווה

(י' א') רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו: אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים, שנאמר¹³: "הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֶיֶחָל".

(י' ב') אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: המתפלל צריך שיכוין את רגליו.

ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: מאי דכתיב¹⁴ "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם"? לֹא תֹאכְלוּ קוֹדֵם שֶׁתִּתְפַּלְלוּ עַל דַּמְכֶם.

אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל, עליו הכתוב אומר¹⁵ (בנבואה אל ירבעם) "וְאֶתִי הַשְּׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גִּזְרִי", אל תקרי גזיר (גופר) אלא גאיר (גאוותך). אמר הקב"ה: לאחר שנתגאה זה, קיבל עליו מלכות שמים!?

תניא: לא יעמוד אדם לא על גבי כסא, ולא על גבי שרפרף, ולא במקום גבוה,

13. איוב יג, טו.

14. ויקרא יט, כו.

15. מלכים א, יד, ט: וַתֵּרַע לַעֲשׂוֹת מְכַל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו וַתִּלְךָ וַתַּעֲשֶׂה לָּךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמַסְכּוֹת לְהַכְעִיסֵנִי וְאֶתִי הַשְּׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גִזְרִי.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסמכת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ויתפלל, אלא במקום נמוך ויתפלל. לפי שאין גבהות לפני המקום, שנאמר:
"מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה'", וכתב¹⁷: "תִּפְלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף" (ודרכו של עני במעמקים).

גרסינן במסכת יבמות (פרק מצות חליצה, ק"ה ב'):

המתפלל צריך שיתן עיניו למטה, ולבו למעלה.

שיטות הראשונים

לא תאכלו קודם שתתפללו: כתב הראב"ה, נראה לי דוקא מידי דמשכר, מדקא דריש ליה מ"ואתי השלכת אחרי גוף" אמר הקב"ה לאחר שנתגאה זה קיבל עליו עול מלכות שמים, ובמים לא שייך גיאות¹⁸. והביאוהו רא"ש ומרדכי. וכן כתב באור זרוע: ודוקא יין ודבש ושיכר, שיש בהם גאות; אבל מים שאין בהם גאות, לית לן בה. והכלבו כתב בשם ריא"ף דאף מים אסור, כיון שרצונו ונפשו מלא ממה שהוא צריך, אחר שנתגאה קרינן ביה.¹⁹ והשו"ע²⁰ פסק שמים מותר לשתות קודם התפילה.

עשיית ענייניו לאחר שאמר מקצת ברכות קודם ברוך שאמר: כתב בתרומת הדשן, שראה מדקדקים שהיו אומרים ברכות ותושבחות בבית הכנסת, ואח"כ הולכים

16. תהילים קלא.

17. תהילים קבא.

18. וכתב שכן משמע בעירובין, פרק הדר, ס"ה א', כל המפיק מגן (המעביר תפילת מגן אברהם, שאינו אומרה) בשעת גאווה (בשעת שכרות אינו מתפלל), סוגרין וחותרין צרות בעדו (שלא יבואו עליו).

19. הרמב"ם כתב (הל' תפילה וד) "אסור לו לאדם שיטעם כלום... מאחר שיעלה עמוד השחר עד שיתפלל תפלת שחרית". ולגבי אכילה לחולה לפני התפילה, כתב (הל' תפילה הב) "וכן הצמא והרעב הרי הן בכלל חולים: אם יש בו יכלת לכון את דעתו - יתפלל; ואם לאו - אל יתפלל עד שיאכל וישתה" (יש שלמדו מדבריו שאסור אפילו מים. ואינו מוכרח. והב"י ודאי לא למד כן, שכן התיר מים, ולמרות זאת כתב "הצמא והרעב הרי הם בכלל החולים וכו").

20. אור"ח פטג. והמשנ"ב (ס"ק כב) כתב דדוקא בלא סוכר, אבל עם סוכר אסור, וכל שכן בירה, ודאי אסור. ותה וקפה מותר לשתות קודם תפלה כדי שיוכל לכוין דעתו ולהתפלל, ודוקא בלא סוכר ובלא חלב, עיי"ש. אמנם ראה 'פסקי תשובות' בשם הרבה אחרונים (דעת תורה, ערוך השולחן ועוד) שהקלו לכתחילה לעניין שתיית תה וקפה ללא פקפוק אפילו ע"י המתקתם בסוכר וחלב, עיי"ש.

מקורות - ראב"ה (ברכות סי' ל). אור זרוע (ח"א הלכות תפילה סימן קח). רא"ש (סי' י). מרדכי (סי' כג). הגהות מיימוניות (הל' תפילה וד, אות ד). כלבו (סי' י).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

לצרכיהם. וכתב דלא שפיר עבדי, דאתפילת שמונה עשרה קפדינן. **והרמ"א**²⁴ כתב שיש מקילין, וטוב להחמיר.

לא יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל: בשיעור הגובה, כתבו ראשונים שהוא שלושה טפחים. וטעמא, משום דכל פחות משלשה, כארעא סמיכתא הוא, ושרי. וכן פסק השו"ע²². וכתב הרמב"ם שאם יש בו ד' אמות על ד' אמות, או שהוא מוקף מחיצות, מותר להתפלל בו, שאין גבהו ניכר, שהרי חלק רשות לעצמו. וכן פסק השו"ע²³.

המתפלל צריך שיכוין את רגליו: וכן פסק השו"ע²⁴. כתב הרוקח וכשיחפוץ להתפלל, ילך לפניו ג' פסיעות (דרך קירוב והגשה לדבר שצריך לעשות) שכתוב ג' הגשות לתפילה: "וַיִּגַּשׁ אֲבִרְהָם" ²⁵. "וַיִּגַּשׁ (אֱלִי) יְהוֹדָה" ²⁶. "וַיִּגַּשׁ אֵלָיו (הַנָּבִיא)" ²⁷. וכן כתב הרמ"א בשם יש אומרים²⁸.

21. או"ח פטג, וראה דרכי משה (ס"ק א) בשם ארחות חיים. מקורות - תרומת הדשן (ס"י יח).

22. או"ח צב, וכתב הב"י בשם ר"י אבוהב, דעל גבי מטה וכסא וספסל אסור אפילו גבוה פחות משלושה טפחים, לפי שהוא טרוד שמא יפול ולא יתכוין בתפילתו. והב"ח חלק עליי, וכתב שהעיקר, דעל גבי מטה וכסא וספסל נמי אינו אסור אלא בגבוה שלושה טפחים משום דמראה גבוהות; אבל פחות משלושה טפחים שרי, דליכא טירדא בפחות משלושה טפחים אפילו על גבי שלושה כלים אלו.

ובפסיקת השו"ע נחלקו האחרונים. דעת הב"ח, שהב"י פסק דלא כהר"י אבוהב. אמנם יש אחרונים שביארו שהב"י מסכים לדברי הר"י אבוהב, ולכן בסעי' א' סתם לא יעמוד על מיטה כסא וכו' (ואפילו פחות משלושה טפחים). ובסעי' ב' ביאר ש'מקום גבוה' אינו נקרא בפחות משלושה טפחים. וראה ביאור הגר"א (ס"ק ב) ומשנ"ב (ס"ק ב).

23. או"ח צב, וכתב הב"י שהוא סברת הרמב"ם. והגר"א כתב שהוא שיעור בית, וכמו שכתוב בריש סוכה (ג' א') תנו רבנן: בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המזוזה, ומן המעקה וכו'.

24. או"ח צה,א. וכתב המשנ"ב (ס"ק א) ובדיעבד, אפילו אם לא כיון רגליו כלל, יצא.

25. בראשית, פרשת וירא (יח,ג): וַיִּגַּשׁ אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צָדִיק עִם רָשָׁע.

26. בראשית, פרשת ויגש, מד,יח.

27. מלכים-א, יח,לו: וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלָיו הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֲבִרְהָם יִצְחָק וַיְשָׂרָאֵל הַיּוֹם יוֹדַע כִּי אֶתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאֲנִי עֹבֵדךָ וּבֹדְדְךָ עָשִׂיתִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

28. או"ח צה,א. וכתב המשנ"ב (ס"ק ג) ואין צריך לחזור לאחוריו כדי לילך לפניו. כן כתב האליה רבה. אבל מנהג העולם לילך לאחוריו. כתב בדרכי משה (ס"ק א): מהר"ל היה נוהג לעמוד בשחרית לתפילת י"ח מתי שהתחיל הש"ץ תהלות לאל עליון, ובמנחה כשירד הש"ץ לפני התיבה, ובערבית כשהתחיל שליח צבור קדיש. וראה בן איש חי' (בשלח, ג). מקורות - רוקח (הלכות תפילה סימן שכב).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות תפילה, סימן פט)

ג. אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת י"ח (ויש מקלין לאחר שאמרו מקצת ברכות קדם שאמרו ברוך שאמר, וטוב להחמיר בזה) (תרומת הדשן סי' י"ח) ולא לאכל ולא לשותות, אבל מים מתר לשותות קדם תפלה, בין בחל ובין בשבת ויום טוב, וכן אכלין ומשקין לרפואה מתר.

ד. הצמא והרעב הרי הם בכלל החולים. אם יש בו יכלת לכון דעתו, יתפלל. ואם לאו, אם רצה, אל יתפלל עד שיאכל וישתה.

ה. ואם התחיל לאכל קדם עלות השחר, צריך להפסיק. ויש אומרים שאינו צריך להפסיק.

(או"ח, הלכות תפילה, סימן צ)

א. המתפלל לא יעמד לא על גבי מטה, ולא על גבי כסא, ולא על גבי ספסל (ואפלו אינן גבוהין ג') (בית יוסף בשם מהרי"א) ולא על גבי מקום גבוה, אלא אם כן היה זקן או חולה, או שהיה כונתו להשמיע לצבור.

ב. שעור מקום גבוה שאמרו ג' טפחים. היה גבוה ג' ויש בו ד' אמות על ד' אמות, הרי הוא כעליה ומתר להתפלל בו. וכן אם היה מקף מחצות, אף על פי שאין בו ד' על ד' מתר להתפלל בו, שאין גבוהו נכר כיון שחלק רשות.

(או"ח, הלכות תפילה, סימן צה)

א. יכון רגליו זה אצל זה בכוון, כאילו אינם אלא אחד, להדמות למלאכים דכתיב בהן: ורגליהם רגל ישרה (יחזקאל א, ז) כלומר: רגליהם נראים כרגל אחד (ויש אומרים כשעומד להתפלל ילך לפניו ג' פסיעות, דרך קרוב והגשה לדבר שצריך לעשות) (רוקח).

ב. צריך שיכוף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב כאילו עומד בבית המקדש, ובלבו יכון למעלה לשמים.